

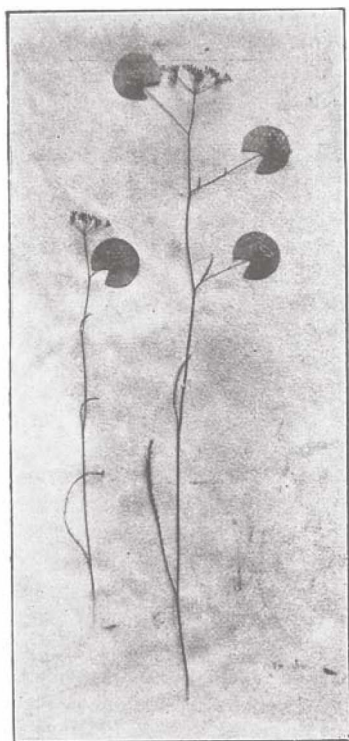
MIDDEN-LIMBURGSCHE NATUURSCHOON. DE MOEZELERPEEL.

Door **J. H. H. de Haan.**

I.

Als ik hier de aandacht vraag voor Midden-Limburgsch Natuurschoon, dan zullen ongetwijfeld veler gedachten teruggaan naar een „Zwarte Water”, „Zwartbroeker Peel”, „Roender Peel” (*Spiranthes aestivalis!* e.a.

de Haan phot.

Fig. 1. *Carum verticillatum*
Kranskarwei.

vgl. De Levende Natuur dl 20 bldz. 328 „Merkwaaardige kinderen onzer flora in 't gedrang") of naar de vennen van Nederweert (*Isoëtes lacustris rectifolia* en *Isoëtes echinospora*, var. α *rectifolia* en β *recurvata*, vgl. De Levende Natuur dl. 20 a. b. en Het Natuurh. Maandbl. dl. XII pag. 111, *Isoëtes*, voorkomen in Limburg). Maar reeds lang zijn de laatste klanken der doodsklok, welke de natuurhistorische wereld hierover met haar „in Memoriam" deed opschrikken weggestorven. Menig natuurhistoricus treurt nog in stilte over deze door onbezonnen zucht naar winstbejag verwoeste plekken. Verschillende ontginningsmaatschappijen gingen ten onder, den door het kouter doorkerfden grond achterlatend als een monument voor haar vandalisme. Maar van den anderen kant zijn er ongetwijfeld nog vele Nederlandsche botanici, destijds nog studenten aan onze hoogeschole, die naar hier kwamen om te botaniseeren en in verrukking kwamen over de planten uit alle mogelijke landen, die ze op de ontginning „Karelke" aantroffen. De zaden van deze planten waren met graanafval voor bemesting uitgestrooid. Maar ook deze tijd is henen. Van al deze planten kwam natuurlijk na weinige jaren niets meer terecht en wie er thans gaat zoeken, zal er weinig bijzonders vinden. (vgl. De Lev. Nat. dl. 30 pag. 175 *Scrophularia scopoli* Hoppe, A. W. Kloos Jr. C.-I.).

Niet echter over deze verdwenen natuurmonumenten wil ik schrijven, neen, daarover zou menig ander zijn herinneringen en aanteekenin-

gen op veel beter wijze dan ik den lezer kunnen voordragen, neen, ik vraag Uw aandacht voor een Moezelerpeel, een thans nog bestaand moeras, in de onmiddellijke omgeving der stad Weert gelegen. Het is een der weinige restjes, die Weert van zijn voormaligen grooten natuurschat zijn overgebleven. Wel hebben we nog, dank zij de bemoeiingen van de Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, het *Carum* terrein, groeiplaats van *Carum verticillatum*, kranskarwei, verder de Tungelroysche wallen, groeiplaats van *Lycopodium complanatum*, Wolfsklauw (hierop hoop ik binnenkort nader terug te komen), de uitgestrekte vennen, zandverstuivingen en heidevelden op de grens van Weert en Budel, waar nog telken jare vele wulpen, vischdiefjes en zwarte sterns broeden, maar ook deze laatste gronden worden thans bedreigd. Nederweert heeft ook nog haar mooien „Zoom" met zijn Kokmeuwenkolonies.

* * *

Het Limburgsch Stedenlied zingt:
„Weert, gij Parel van de Heide
In een gouden band gevat".

Helaas! reeds lang is deze lieflijke band van paarse *Ericaceeën*, evenals de gordel van moerassen en zandverstuivingen, welke men eertijds als een cirkel om Weert kon aantoonen, verbroken.

Als een Maastrichtenaar voor jaren in „De Levende Natuur" (vgl. D. L. N. dl. 11, bldz. 217) moest uitroepen: „Weert onverdiend onbekend", dan was dit om aan zijn volle bewondering uiting te geven en ook hij had toch slechts even een punt van den geheimzinnigen sluier mogen oplichten, die de toenmalige Weertsche Natuur omgaf. Weert heeft zich echter nooit te zijner tijd op een doeltreffende bestudeering van zijne natuur mogen verheugen, en Weert begroef zijn schatten, waarmede het zoo rijk was gezegend.

Het spreekt vanzelf, dat het verdwijnen van moerassen ook op de overblijvende watervlakken (pelen) in de omgeving, waarmede ze in communicatie stonden, niet zonder invloed kan zijn geweest. Zoowel verlaging als verhooging van het waterniveau kan dit tengevolge hebben gehad en daardoor is direct of indirect verandering in flora en fauna gekomen. Zoo ook in de Moezelerpeel. Hier daalde zelfs het watervlak zeer, hetgeen b.v. tengevolge had, dat op den droogkomenden rand om de peel een massa lage heesters welig opschoten, waardoor heen zich krachtige braamstruiken ontwikkelden, welke een schitterende nestgelegenheid verschafften aan tal van zangvogels. Ook bleken er nadeelen aan verbonden. Zoo bleef van de talrijke vischotters *Lutra lutra* L., de karakteristieke zoogdieren, welke hier in deze vischrijke peel relatief veelvuldig voorkwamen, zoo goed als niets meer over. Doch

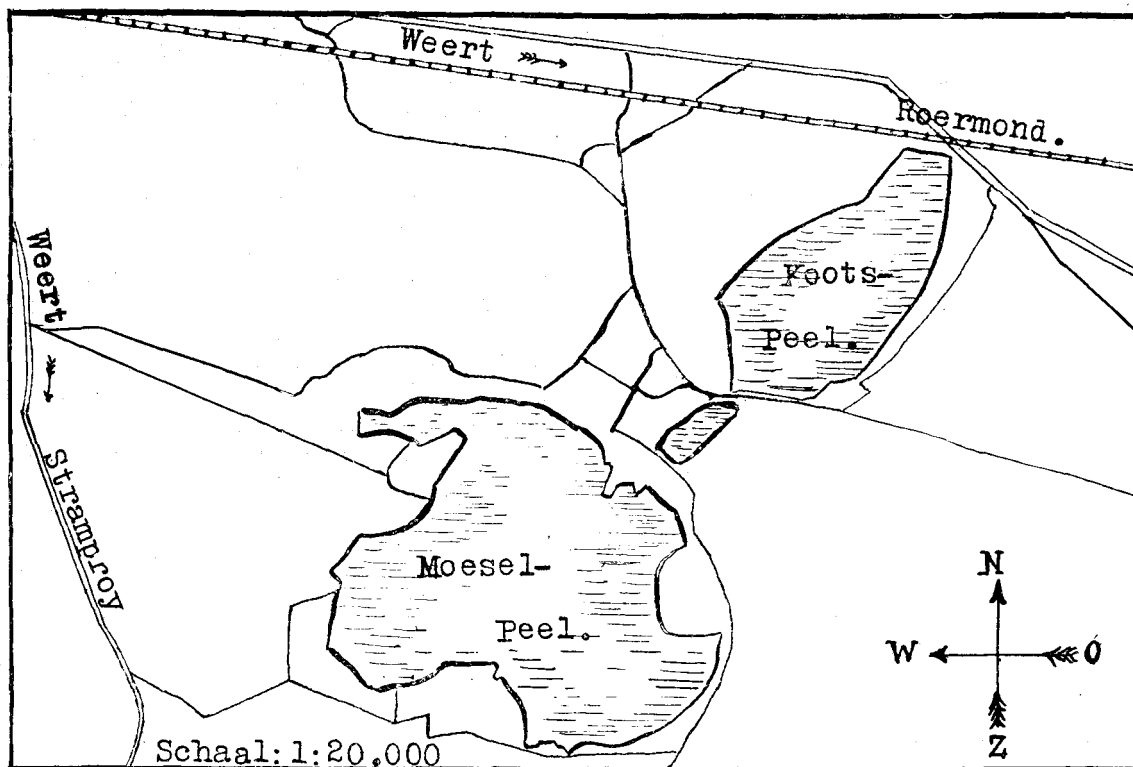

Fig. 2. De Moezelerpeel bij Weert.

de Haan d e

deels is dit gekomen, doordat zij geen uitstapjes meer naar andere plassen konden maken, hetgeen een levensbehoefte, zooniet-voorwaarde voor hen schijnt te zijn; deels ook door de vroegere Belgische wet, waarbij premies werden uitgelooft voor het doden van otters, welke werden uitbetaald tegen inlevering der klauwen. Er werd ook hier ijverig jacht gemaakt op deze dieren; de pels werd hier verkocht en..... de klauwtjes gingen de grens over, waarvoor dan nog een goede premie werd betaald.

Alvorens verder over te gaan tot een faunistische beschrijving, meen ik goed te doen eenige plaatsbepaling eraan vooraf te laten gaan.

Topographie. — De Moezelerpeel is gelegen ten Zuiden van de spoorlijn Weert-Roermond, ten Oosten van den weg Weert-Stramproy, in het gehucht Moezel. Zij is de Westelijkste van drie aan elkander sluitende pelen: Moezeler-, Kievit- en Kootspeel. De tweede is, wat oppervlakte aangaat, zeer miniem en dan ook als een zuivere verbinding tusschen de eerste en de laatste te beschouwen. Vroeger strekte zich deze peelvlaakte o.a. ook ver uit naar het Noorden en Noord-Westen, noordelijk van den rijksweg Weert-Roermond. Door den aanleg van het kanaal Nederweert-Wessem werd het grootste gedeelte volgespoten met den overtolligen grond (zandgrond), terwijl het resterende gedeelte (Iso è t es-terrein!) door de gemeentelijke reiniging wordt volgestort.

De Kootspeel is bijna geheel een open plas. In de laatste jaren neemt de rietbewassing echter sterk toe. De kanten zijn in de oorlogsjaren

door de gemeente ontgonnen, zoodat de peel in een kring ligt van drassige weiden met veel wollegras (*Eriophorum vaginatum* L.) en biezenvegetatie. In het Zuid-Oosten slechts eenig hakhout en bosch, terwijl verder een weinig hakhout en populieren langs weg en weide de eenige houtbewassing uitmaken. De Kievitpeel is voor $\frac{2}{3}$ met hakhout omzoomd, de rest is bouwland en weg.

De Moezelerpeel vormt een groote tegenstelling met de Kootspeel. Slechts in het Zuid-westen, waar de bodem veel hoger gelegen is, strekt zich het bouwland tot in de onmiddellijke nabijheid van het water uit. In het Noorden zijn uitgebreide stukken hakhout, met als ondergrond drassig moeras, voorts populieren-aanplantingen tot in de nabijheid van bovenvermelden spoorweg. In het Zuid-Oosten treedt plotseling de zandgrond aan de oppervlakte, zoodat zelfs eenige neuvelforming plaats heeft. Tevens zijn hier dennebosschen. In het Zuiden staan eenige populieren.

De eerste aanblik, welke ons dit ven biedt, is een ontzaglijke rietmassa. Geen spoor van open water te bekennen! Inderdaad is dit laatste er zeer sporadisch. Enkel met den vriendelijken visscher als leidman, zijn deze plekken met de peelschuit te bereiken. Daar in het hartje van de peel groeien talrijke hottonia's, *Hottonia palustris* L., en waterlelies, *Nymphaea alba* L., waaromheen dan tal van libellen zweven. Als de platte visscherschuit door de smalle vaargeul, welke de visscher met groote moeite weet te behouden, wordt voortgeboord, ziet men overal meer-

koeten, *Fulica atra atra* L. en waterhoentjes, *Gallinula chloropus chloropus* L. haastig wegschieten tusschen het riet, waar zich vele nesten bevinden. Ook rietzangers, *Acrocephalus schoenobaenus* L., karakieten, *Aerocephalus scirpaceus scirpaceus* Herm., rietgorzen, *Emberiza schoeniclus schoeniclus* L. (zeer talrijk) en zeer waarschijnlijk de sprinkhaanrietzanger, *Locustella naevia naevia* Bodd., welke ik er in 1927 en 1928 verschillende malen hoorde, broeden hier.

Menigmaal verschalkt men een roerdomp *Botaurus stellaris stellaris* L., die filosofisch tusschen het riet staat te turen. Plotseeling wordt hij door de zacht voortglijdende schuit opgeschrikt...., zoekt ijlings een goed heenkomen, om aan den anderen kant een rustig plekje te vinden en zich daar het noodige voedsel voor zijn jongen, die hij in het ondoordringbaarste gedeelte van het moeras verpleegt, te verschaffen. Zoo nu en dan komt ook met forschen vleugelslag een bruine kiekendief, *Circus aeruginosus aeruginosus* L. (hier Rietwouw genoemd) rakelings over het riet gevlogen. Zeker bemerkte hij iets verdachts en verliet het nest om eens poolshoogte te gaan nemen van wat er gaande is. Als hij over het riet zweeft, hoort men overal de angstkreten van eenden en koeten, die bij het zien van den gevederden roover zich, zoo spoedig mogelijk, uit de voeten maken, daarbij hun jongen waarschuwend om het veege lijf te bergen. Ongetwijfeld waren ze reeds menigmaal getuigen van zijn dineeren, en vaak vindt men dan ook een plek als bezaaid met watervogelkoppen, als stille getuigen van zijn goeden doch helaas niet steeds even vreedzamen eetlust. Zijn nest, in den tijd, dat het jongen bevat, tevens zijn operatiezaal, een paar vierkante meters groote rietmassa, geeft al eveneens een beeld van de wijze, waarop hij aan zijn jongen anatomie doceert en tegelijk van de terreur, welke hier „de koning van het moeras” voert. Maar ook vaak strekt hij zijn tochten uit over het hakhout, dat in een breeden

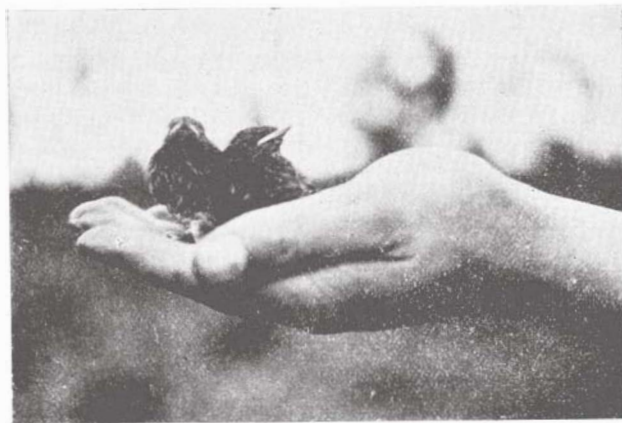

Fig. 3. Jonge blauwborstjes de Haan phot. (*Cyanosylvia suecica cyanecula*).

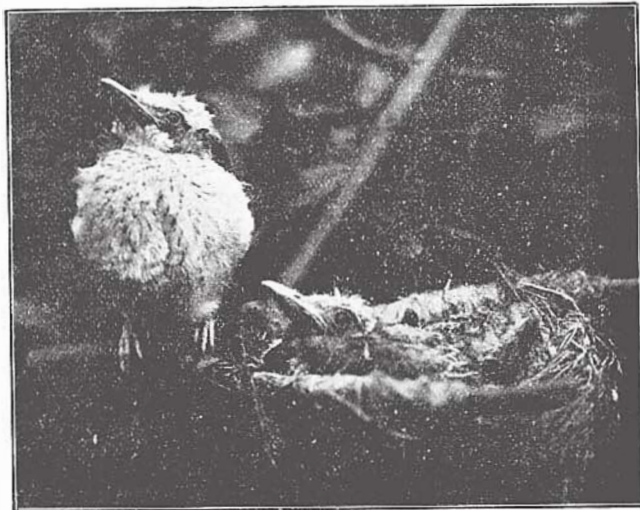

Fig. 4. Jonge wielewalen de Haan phot. (*Oriolus oriolus oriolus*)

krans den oever omgroeit, en, doorsneden met tal van beekjes, een dorado vormt voor de talrijke zangvogels.

Toch hopen we den bruinen kiekendief hier nimmer te missen. Jammer echter, dat hij er zoo zelden met rust wordt gelaten en meermaalen den jager ten offer valt. Ik bezit o.a. een photo van een jongen banneling, welke in 1927 in de Moezelerpeel het levenslicht aanschouwde. Hij zat al flink in de veeren, toen hij met nog 'n broertje of zusje, ik weet het niet precies, op 'n boerenhoeve belandde. Het waren de eenigen, welke men op het nest had aangevonden, mogelijk de laatst overgeblevenen van het garnizoen. Z'n familiegenoot werd spoedig elders ondergebracht, doch hij heeft eerst weken opgesloten gezeten in een groote mand, waarbij zijn voedsel bestond uit jonge vogels, welke uit de nesten werden gehaald, ja zelfs, jonge katten werden door hem met veel smaak en appetijt naar binnen gewerkt. Maanden lang heeft hij het in cellulaire gevangenschap kunnen uithouden. Meermalen verwisselde hij van eigenaar, totdat hij tenslotte, toen zijn vederkleed, door de talrijke uitingen van zijn ingeboren zucht naar vrijheid, danig gehavend was, een minder roemvollen dood stierf door de hand van een geweldenaar.

Dit zijn echter niet de eenige bruine kiekendiefslachtoffers van den Moezelerpeel. Moest ik hier een overzicht geven der vervolging, waaraan ze gedurende de laatste jaren waren blootgesteld, dan zou dat een lange uitweiding vorderen. Dan zou ik moeten spreken over de onbarmhartigste middelen als: arsenicum, klemmen en jachtgeweer. Dat de vogels ondanks deze decimeering hun broedplaats niet prijsgeven en er toch weer telken jare opnieuw broeden, mag zeker wel verwondering baren. In 1928 konden zij hun broedsel rustig groot brengen.

Van de vele broedvogels, welke dit moeras bevolken verdient ook het blauwborstje *Cya-*

nosylvia svecica cyaneula Wolf onze aandacht.

Het heeft onder al zijne medebewoners een zeer speciale plaats bij mij weten te veroveren en zelden zal ik in den broedtijd het moeras verlaten zonder mij op de hoogte te hebben gesteld van zijn wel en wee, waarvoor ik mij gaarne een omweg getroost. Mocht ik hem op z'n vaste plaats niet aantreffen, hetgeen uiterst zelden voorkomt, dan ga ik op zoek en blijkt dit zonder resultaat, dan leidt de weg van mijn volgend bezoek eerst naar zijn revier. Een enkele keer heb ik mij ook wel eens laten verleiden om op nadere wijze met zijn huishouden kennis te maken. Zoo vond ik op 28 Mei 1924 na lang zoeken, zijn nest met 6 jongen in een slootkant. Toen ik op 30 Mei d.a.v. met een photoestel gewapend terugging om dit intieme leventje op de gevoelige plaat vast te leggen, was het jonge volkje gevlogen. Wel zag ik de ouden nog met voer in den bek in de nabijheid, zoodat ik z'n aanwezigheid moest vermoeden. Nadat ze mij eenige oogenblikken hadden opgenomen, ging langzamerhand hun angstgevoel wijken en wezen ze mij al spoedig de schuilplaats der jongen onder ahangend mos langs den slootkant. Eenige werden er voor den dag gehaald om op de hand, waar ze zich dra behaaglijk tegen elkander drukten, te worden gefotografeerd. Merkwaardig was het, dat deze jongen, die nog absoluut niet vliegen konden reeds het nest hadden verlaten. Intusschen is het blauwborstje in de buurt van Weert absoluut geen zeldzame vogel, want ik trof het in 1927 hier op tal van plaatsen broedend aan. In den trektijd verschijnen deze vogeltjes soms met 10 à 20 tegelijk (o.a. 27 Maart 1927) en nauwelijks laat dan de zon haar eerste stralen over het moeras gaan, of ze zingen reeds hun lentelied uit volle borst.

Ook de goudvink, *Pyrrhula pyrrhula coccinea* Gm., nachtegaal, *Luscinia megarhyncha megarhyncha* Brehm., tijftjaf, *Phylloscopus collybita collybita* Vieill. fitis, *Phylloscopus trochilus trochilus* L., spotvogel, *Ilippolais icterina* Vieill. roodborstje, *Erithacus rubecula* L., roodborsttapuit, *Saxicola torquata rubicola* L. en vele anderen broeden in het dichte struweel, doorslingerd van tal van Kamperfoelie-planten, *Lonicera Periclymenum* en hoofdzakelijk samengesteld uit eik, *Quercus robur* L., beuk, *Tagus silvatica* L., berk, *Betula pubescens* Ehrh., geldersche roos, *Viburnum Opulus* L., wilde sering, *Prunus Padus* L., espe, *Populus tremula* L., witte abeel, *Populus alba* L., diverse wilgensoorten, o.a. schietwilg, *Salix alba* L., bindwilg, *Salix viminalis* L., geoorde wilg, *Salix aurita* L., verder Hagebeuk, *Carpinus betulus*, iep, *Ulmus campestris* L., zwarte els, *Alnus glutinosa* Gaertn. en ook de grauwe els, *Alnus incana* D.C. en lijsterbes, *Sorbus aucuparia* L.

Zelden zal men een terrein aantreffen, zoo dicht bevolkt met vogels, als dit. Maar helaas ook hier blijkt de mensch de grootste vijand van de vogels. Want talrijk zijn de nesten, die door de jeugd worden „uitgetrokken”. Weinig is er voor hen veilig, zelfs niet de nesten van den grauwen klauwier *Lanius collurio collurio* L. in de doornige braamstruiken. De wielewaal, *Oriolus oriolus oriolus* L. is er meestal veilig. Hij vordert voor de verovering van zijn nest een levensgevaarlijke klauterpartij, welke men er maar liever niet op waagt. Zijn kunstig nest treft men overal aan, waar hooge populieren in groepjes bij elkander staan. Vroeger broedde er ook de hop, *Upopa epops epops* L., doch helaas nu niet meer. Wel komt hij er nog sporadisch voor op den trek (o.a. 11 September 1924). Als broedvogel verdween ook de roodkopklauwier, *Lanius senator senator* L., terwijl daarentegen de groote lijster, *Turdus viscivorus viscivorus* L. er in 1927 (nest 15 Maart) als dusdanig zijn intree deed.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk terrein een geliefkoosde verblijfplaats is voor den koekeek, *Cuculus canorus canorus* L., waarvan ik in 1927 (in den paartijd) eens een zestal exemplaren tegelijk boven het moeras zag, meestal jagend achter elkander. De ekster, *Pica pica galliae* Kleinschm. broedde voor enkele jaren eens op den grond tusschen struiken in het moeras!

In den trektijd, in voor- en najaar, verblijven hier duizenden zanglijsters, *Turdus philomelos* (subsp.?), kramsvogels, *Turdus pilaris* L. en koperwieken, *Turdus musicus* L., enkele beflijsters, *Turdus torquatus torquatus* L. (o.a. 18 April 1928, 2 ex.) om uit te rusten van hun lange vlucht en om op de omringende akkers het noodige voedsel te verzamelen. Dan komen ook tegen den avond talrijke watersnippen *Capella gallinago gallinago* L. en houtsnippen, *Scolopax rusticola* L., die in den drassigen grond tusschen het hakhout een schitterende voedselgelegenheid vinden. Ook verschijnen er zoo nu en dan troepen goudpluieren, *Pluvialis apricarius* (subsp.?), enkele groenpootige ruiters, *Tringa nebularia* Gunn. (o.a. 13 September 1925), porseleinhoentjes, *Porzana porzana* L. en waterrallen *Rallus aquaticus aquaticus* L. Wellicht broeden deze beide laatste daar ook. Ook zwartgrauwe vliegenvangers *Ficedula hypoleuca hypoleuca* Pall. kan men er met tientallen aantreffen, evenals goudvinken, sijsjes, *Carduelis spinus* L. en distelvinken *Carduelis carduelis carduelis* L. Ook meermalen ijsvogels, *Alcedo atthis ispida* L. Het is derhalve zeer begrijpelijk, dat de roofvogels deze peel niet onbeacht laten. Naast de reeds genoemde bruine kiekendieven, die zich in dezen tijd herhaaldelijk met 5 à 6 tegelijk boven het moeras vertoonen, zijn het veelal de sperwer, *Accipiter nisus nisus* L. en de torenvalk

Falco tinnunculus tinnunculus L., die er dagenlang rondzwerven, zeker aangetrokken door de ontelbare veldmuizen, *Hypudaeus arvalis*. Buizerden, *Buteo buteo buteo* L. inspecteeren in den herfst soms weken aan een stuk de omgeving. De aschgrauwe kiekendief, *Circus pygargus* L. is er meermalen aanwezig. Een enkele maal een vischarend, *Pandion haliaetus haliaetus* L. (o.a. 19 September '27).

Vooraf in den herfst verzamelen er zich tegen den avond ontelbare spreeuwen *Sturnus vulgaris vulgaris* L. Dan kan hun aantal tot een ontzagelijke massa van duizenden en duizenden aangroeien. Het gebied vanwaar ze zich hier verzamelen reikt kilometers in den omtrek. Ik zag ze in troepjes komen, hoog door de lucht, uit het Zuid-Oosten van Noord-Brabant, uit België, van ver achter Nederweert en uit de richting van Roermond. Zoo komen ze hier elken avond terug en begint een oorverdoovend concert in de hoge populieren. Nadert men deze boomen, dan verstomt plotseling het levendig getier uit de duizenden kelen, en met het geluid van een snel opkomende wind, waarbij de takken door de ontlasting op en neer bewegen, drijven deze zwarte vogels aanstonds weg over de peel. Dan zwenken ze nog eenigen tijd op volmaakt behendige wijze over het riet om er bij het invallen van de duisternis ineens op neer te vallen, alsof ze neergelaten worden uit de lucht.

Herhaaldelijk zag ik spreeuwen overtrekkende reigers (*Ardea cinerea cinerea* L.) een eindweegs vergezellen, waarbij alle zwenkingen van deze laatsten nauwkeurig werden gevolgd. Zij deden dit zoo, dat ze in een verticaal vlak vlogen en de reigers geheel omringden; en eerst dan werd de escortering verbroken, als zij een flink eind van het moeras waren verwijderd. Welk karakter deze uittocht droeg, heb ik nooit kunnen vaststellen. Vijandelijkheden kwamen er m.i. niet voor. Reigers bezoeken het ven gedurende den geheelen winter. Hun aantal is echter door het riet moeilijk te bepalen. Op 20 Febr. 1928 zag ik 9 stuks tegelijk opvliegen.

Evenals de spreeuwen verzamelen er zich ook meermalen zwarte kraaien, *Corvus corone corone* L., roeken, *Corvus frugilegus frugilegus* L. en bonte kraaien *Corvus corone cornix* L. Zoo o.a. op 10 Maart 1928, toen zich een troep van naar schatting tusschen de 900 en 1000 exemplaren bij elkander op de akkers had neergelaten, terwijl er anderen aanhoudend schermend en duikelend door de lucht vlogen. De landman schijnt in die vogels nog niet die nuttige medehelpers te zien, welke ze door de verorbering van ontelbare voor den landbouw schadelijke insecten tot in zoo hooge mate zijn. Als broedterrein is de Kootspeel van belang wegens het broeden van den dodaars, *Podiceps ruficollis ruficollis* Pall.

Ook aan de Kievitpeel is voor mij een aangename ornithologische herinnering verbonden, n.l. het aantreffen van een exemplaar van het kleinste waterhoentje, *Porzana pusilla intermedia* Herm., op 20 Maart 1927. Toen ik bij de reeds genoemde peel stond en met den kijker de eenden observeerde, welke talrijk op den Kootspeel rondzwommen, zag ik, nadat ik eenigen tijd had stil gestaan en mij langzaam had omgedraaid genoemd vogeltje op enkele meters afstand. Mijn beweging had het blijkbaar opgeschrikt, want plotseling richtte het zich rechtop om vervolgens met een uiterst behendigen zwaai tusschen hakhout te verdwijnen.

Het is vooral de Kootspeel, waarheen ik mij in het vroege voorjaar gaarne begeef, om er naar de trekvogels uit te zien.

Daar zie ik dan gewoonlijk de eerste boerenwaluwen, groote trekken kievitten, die voedsel zoeken en uitrusten op de weide langs het ven, vele lijsters en gorzen. Daar drijven in den neveligen morgen de bonte kraaien laag over de akkers, zingt er de merel, de eerste groenling, verschijnt er de gele kwikstaart, terwijl er kokmeeuwen komen visschen en patrijzen rondscharrelen naar voedsel, allemaal van die dingen, welke den natuurliefhebber weten te trekken.

**MIDDEN-LIMBURGSCH NATUURSCHOON.
DE MOEZELERPEEL.**

Door **J. H. H. de Haan.**

II.

De groote afwisseling in de bodemgesteldheid van de hier beschreven Moezelerpeel maakt het mogelijk er de meest uiteenloo-

pende vertegenwoordigers der diverse insectenfamilies aan te treffen.

Daar waar de zandgrond aan de oppervlakte treedt (dus in het Zuid-Oosten) vinden de bruine en de groene loopkever, *Cicindela hybrida* en *Cicindela campestris* L. een geschikt voortplantingsterrein. Ook *Phyllopertha horticola* Lin., dit algemeen voorkomend kevertje zag ik daar in Mei 1928 in duizenden exemplaren, op een oppervlakte van slechts enkele tientallen vierkante meters. Naast deze wemelt het er in het vroege voorjaar van de talrijke leden der Aphodiusfamilie, van welke ik hier een der grootste wil noemen: *Aphodius fossor* Lin., verder talrijke *Geotrupes* o.a. *Vernalis* Lin., *Spiniger* Mrsh. en *Mutator* Mrsh. Zeer waarschijnlijk zijn de vele weiden in de omgeving met grazende koeien en paarden, hieraan niet geheel vreemd.

Het behoeft nauwelijks te worden vermeld, dat de in de buurt staande dennen de lijst der Coleoptera van de Moezelerpeel doen vermeerderen met *Acanthocinus aedilis* L. Timmerbok en *Hylobius abietis* L. groote Dennensnuittor.

De doodgravers, *Necrophorus*, hebben in en bij het moeras blijkbaar een welig bestaan, getuige hun veelvuldig voorkomen (van *Necrophorus humator* F., slechts één exemplaar aangetroffen).

Het spreekt vanzelf, dat in zoo'n moeras aanhoudend veel den natuurlijken weg van alle stoffelijke zaken opgaat. Dagelijks eischt de natuur haar offers, hetzij tijdens een regenperiode jonge vogels, hetzij andere dieren, welke door ouderdom of als prooi van hun belagers het leven laten en waarvan enkele resten weer bij het broeden benut worden. Het geraamte van een hond wees er de plaats aan, waar deze eens zijn leven eindigde en de keurige skelettering bewees, dat er meer dan een zuiver verrottingsproces was werkzaam geweest. Het voorkomen van andere aaskevers als *Hister cadaverinus* Hoffm. zal U dan ook wel geenszins verwonderen.

In de slooten: *Dytiscus marginalis* L. en *Dytiscus punctulatus* F., *Colymbetus fuscus* L., *Ilybius fuliginosus* F., ook de Spinnende Watertor, *Hydrophilus piceus* L., soms zelfs in buitengewoon groot aantal.

Van de boktorren zij hier nog verder genoemd de Weverbok, *Lamia textor* Lin., *Stenochorus meridianus* Panz., *Spondylis buprestoides* L., *Leptura rubra* Lin.

Op de waterplanten zitten talrijke *Donacia*'s. Van de goudhaantjes (*Chrysomelidae*) treedt het elzenhaantje *Agelastica alni* L. er in ontzettende massa's op. Ook een der allerkleinste familieleden *Crepidodera femorata* Gyllh. een der z.g. Aardvlooien" komt hier voor.

Van de kleinere coleoptera trof ik er

tevens aan *Colenis immunda* Strn., van de kniptorren vooral *Corymbites aeneus* L. en ook *Elater sanguinolentus* Schrank.

Cantharis fusca L. heeft het speciaal op de schermbloemigen gemunt. Schier kan men er geen dezer planten aantreffen of zij heeft een of meer exemplaren van deze soort op visite en de voornaamste episoden uit het leven van deze soldatenkevers spelen zich dan ook op deze plant af. Tevens ziet men er veelvuldig *Anthocomus rufus* Hrbst. Van dit laatste kevertje trof ik in Aug. '28 eens 73 exemplaren aan op een klein door schimmel aangetast eikentakje, waar ze zich uitsluitend ophielden op de schimmelvlekken. Mogelijk, dat ook deze kevers bijdragen tot de verspreiding hiervan.

Ook voor den Lepidopterooloog is de Moezelerpeel niet zonder beteekenis. Reeds in het vroege voorjaar ziet men er de eerste overwinteraars (*Vanessa io* L. dagpauwoog; *V. urticae* L. kleine vos en *Gonepteryx rhamni* L. citroentje). Dan komen ook spoedig de „witjes" (*Pieris brassicae* L., *rapae* L., *napi* L.), tegelijk met de oranjetipjes, *Euchloë cardamines* L. dertel rondvliegen in de voorjaarszon boven de heerlijk bloeiende weiden van goudgele *Ranuncula*-ceeën en doen bruine zandoogjes, *Epinephele jurtina* L. en koevinkjes *Aphantopus hyperanthus* L. een schier onvermoeiden dans om elkander tusschen de heesters.

Een eigenaardig verschijnsel viel er eind Mei, begin Juni waar te nemen. Niet alleen aan de Moezelerpeel maar ook overal om Weert, toen er plotseling een groot aantal Distelvlinders, *Pyrameis cardui* L. optraden. Hun kleur was opvallend bleeker dan van de thans hier vliegende exemplaren (Aug.). Een onderzoek wees uit, dat ze allen zonder uitzondering waren afgevoegen. Het waren dus overwinterende vlinders en we hadden hier blijkbaar te doen met een trek.

Interessante mededeelingen over dergelijke gevallen vind ik aangehaald door Dr. Thijssse in „De Levende Natuur" dl. 30, pag. 143: De Trek der Distelvlinders.:

„C. B. Williams, chef-entomoloog van het „Departement van Landbouw te Cairo neemt „aan, dat noordelijker dan Midden-Frankrijk en „Zuid-Duitschland of Zwitserland geen enkele „Distelvlinder overwintert. Alles wat wij van „die dieren in Mei en Juni te zien krijgen „is op den trek hierheen gekomen".

„Hij vertelt, dat laat in het voorjaar groote „of kleine zwermen door Zuid-Frankrijk trekken naar Engeland en Ierland. Andere komen van Italië of den Balkan en trekken „door Zwitserland, Oostenrijk, Tsecho-Slova„kije naar Nederland en Duitschland en verder „naar Scandinavië".

Een er ander heeft tengevolge gehad, dat de zomergeneratie hier eveneens overvloedig is geweest.

De *Rhopalocera* zijn er over het alge-

meen zeer talrijk. Ook aan de Kootspeel, welke een nog grotere aantrekkelijkheid vormt voor deze groep. Mogelijk is dit te wijten aan het meer openliggen van de weiden, waardoor ze na regen en dauwvorming spoediger droog zijn en daardoor geschikter als voeding voor rupsen.

Laat ik van de dagvlinders nog noemen: *Papilio machaon* L., Koninginnepage; *Colias edusa* F., Oranje lucernvlinder; *Colias hyale* L., gele lucernvlinder; *Argynnis euphrosyne* L., Prins en *Argynnis lathonia* L., den kleinen Parlemoervlinder; *Satyrus semele* L., Heivlinder, *Pararge megera* L., Argusvlinder; *Epinephele tithonus* L., Oranjekleurig zandoogje, *Adopaea lineola* O.; *Augiades sylvanus* Esp.; *Hesperia malvae* L.

Voor de Heterocera vormt de Moezelerpeel een zeer geschikt voortplantingsterrein. Ik heb reeds meermalen gewezen op de groote verscheidenheid van begroeiing en den overvloed van heesters; straks zal ik nog in de gelegenheid zijn hierop in finesse terug te komen. Deze is ook van sterken invloed op de nachtvlinders, wier rupsen, in tegenstelling met die der dagvlinders, welke zich in hoofdzaak met grassen, klaver en andere weideplanten voeden, hoofdzakelijk houtachtige gewassen op haar spijkskaart vermeld hebben.

De aanwezigheid van de zeer vele kamperfoelieplanten lokt tevens menigen vlinder hierheen. Voorts verdienen vermelding *Smerinthus populi* L. gehakelde Pijlstaart; *Dilina tiliae* L. Lindepilstaart; *Pergesa elpenor* L., Avondrood en *Macroglossa stellatarum* L. Meekrapvlinder. Maar ook *Acherontia atropos* L., de Doodshoofdvlinder, die in 1927 om Weert betrekkelijk veel voorkwam. Ik ontving verschillende rupsen en cocons o.a. ook uit de omgeving van de Moezelerpeel.

Cosmotriche potatoria L., de Drinker, trof ik nog nergens in zoo groot aantal aan als hier, ook *Lasiocampa quercus* L., Hageheld en *Macrothylacia rubi* L., Veelvraatrups. Van dezen laatsten vlinder ziet men er in den zwoelen zomeravond vele rusteloos over de lage heesters vliegen.

De boomen worden er voornamelijk aange-
tast door de rupsen van *Cossus cossus* L., wilgenhoutrupsvlinder en *Trochilium apiformis*, Horzelvlinder.

Zeer veelvuldig treden op: *Ematurga atomaria* L., Heidespannar; *Abraxas marginata* L., Deilinia pusaria L., wit- en grijsbandvlinder en *Plusia gamma* L.; op de distels *Zygaena filipendula*, St. Jansvlinder.

Verder wil ik mij bepalen tot het vermelden van: *Pheosia tremula* Cl., *Rivula sericealis* Sc., *Geometra papilionaria* L., *Pseudoterpna pruinata* Hufn., *Acidalia muricata* Hufn., *Ortholitha limitata* Sc., *Angerona prunaria* L.,

Amphidasis betularia L. var. *double-dayaria* Mill.

Van de overige insecten wil ik op de allereerste plaats noemen de overlastige muggen, waarmede iedere bewonderaar van moerassen en bosschen op zeer intieme wijze moet kennis maken en dan zijn niet te vergeten de zeer kleine kriebelmugges, Simuliidae, die als een Egyptische plaag rondom het moeras verschijnen en wellicht in staat zijn den niet getrainden natuurbeschouwer den toegang tot het natuurmonument te ontzeggen. Het gevoel is dan ook verre van behagelijk als plotseling een aantal van deze 1 m.M. groote insecten een visite komt afleggen. Dit zijn echter niet de eenige, welke zich aan ons bloed willen vergasten. Ook vliegen, *Haematopota pluvialis* L. en *Crysops relictus* Meig., evenals de Scorpioenvlieg *Panorpa communis* L. versmaden het niet.

Nog een dergelijke gast, welke er voorkomt, — zijn aanwezigheid werd mij door een egel, *Erinaceus europaeus*, verraden, — is de teek, *Ixodes ricinus* L.

De schermbloemigen bieden gelegenheid te over met de vele zweefvliegen: *Syrphus ribessi* L., *Helophilus pendulus* L. en meer andere algemeene bekendheden, ook sluipwespen, langpootmuggen en graafbijen kennis te maken.

De groepen *Vespa* en *Bombus*, waarvan men er ongeveer alle inlandsche soorten kan aantreffen, (ook wespennesten zijn er geen zeldzaamheid), geven door hun algemeenheid geen aanleiding tot nadere behandeling.

Aangeduid zij hier verder het zeer veelvuldig voorkomen van de gewone pad *Bufo vulgaris*. In de buurt trof ik verder aan de groene pad, *Bufo calamita*.

Rest mij thans nog een nadere beschouwing van de zoogdieren. Hiermede kan ik kort zijn, na hetgeen hierover reeds is opgemerkt.

De Buzing, *Mustela putorius*, werd meermalen 's winters op het ijs aangetroffen.

Het voorkomen van vos *Canis vulpes*, en Hermelijn, *Mustelina erminea*, is er hoewel ik ze er zelf nooit heb waargenomen, toch wel zeker. Van eerstgenoemde werd in 1927 een nest op zeer geringen afstand uitgegraven, terwijl op 8 Februari 1926 een ex. van de Hermelijn uit die buurt in mijn bezit kwam.

Het terrein is voor hun strooptochten dan ook bij uitstek geschikt.

De Waterrat, *Hypudaeus amphibius* L. komt er langs de slooten met steile kanten en doorzeefd met gaten, zeer veel voor.

Waarschijnlijk zullen ook zij wel debet zijn aan de verdwining van talrijke vogelnesten. In ieder geval werken er verschillende factoren samen om de broedvogels te doen verminderen en naast hetgeen hieromtrent reeds opgemerkt is, wil ik nog wijzen op de onvoorzichtigheid met vuur, waardoor nog in de laatste

dagen van Mei '28 een groot gedeelte van het hakhout om de Moezelerpeel werd in asch gelegd.

Het mag in het algemeen een zeer geschikt middel lijken „woeste” gronden voor ontginning bruikbaar te maken door ze eerst af te branden, toch meen ik, dat hierbij wel met den broedtijd der vogels moest worden rekening gehouden om niet de jonge vogels en andere dieren aan een levende crematie bloot te stellen.

**MIDDEN-LIMBURGSCH NATUURSCHÖÖN.
DE MOEZELERPEEL.**

Door **J. H. H. de Haan.**

III.

Botanisch is de Moezelerpeel misschien niet zoo zeer bedeed met zeldzaamheden, maar dan toch wel mooi om haar heerlijke combinaties.

Slooten omgroeid met *Spiraeas*, *Ulma-*

ria palustris Mnch; gele Lisch, *Iris pseudacorus* L., Vergeet-mij-nietjes, *Myosotilla galericulata* L., maar tevens klein Glidkruid, *Scutellaria minor* L., varens (Moerasvaren, *Polystichum Thelypteris* Rth en Kamvaren *P. cristatum* Rth) bieden een zeldzaam mooi geheel en ook in het voorjaar als alles nog in het teeken van den winter staat vormt tusschen de nog schijnbaar levenlooze twijgen en dorre rietstengels de Dotterbloem, *Caltha palustris* L. en het Hondsdraf, *Glechoma hederacea* L. een aardige interruptie.

Voordeel biedt dit moeras den mensch door zijn vegetatie niet (met uitzondering van het gras). De ontzaglijke rietmassa en de heele velden van de stoelenbies *Scirpus lacustris* L. zijn niet met succes productief te maken. Moge het eenerzijds zijn wegens de geringe waarde, anderzijds is het transport uit het moeras vrijwel onmogelijk. Het gevolg hiervan is, dat jaarlijks de heele rietmassa en andere planten naar den bodem zinken (de spreuwen helpen hierbij een handje), en het moeras is zodoende aan een snelle vervenning blootgesteld. Sterk neemt hieraan ook deel het waterdriblad, *Menyanthes trifoliata* L., waarmede heele plekken tusschen het riet bedekt zijn.

Ook andere planten, voornamelijk de Schermbloemigen, Umbelliferen als de Waterscheerling, *Cicuta virosa* L.; kleine Watereppe, *Berula augustifolia* Koch; groote Watereppe, *Sium latifolium* L., Pijptorkruid, *Oenanthe fistulosa* L. en Composieten als Leverkruid, *Eupatorium cannabinum* L.; wilde Bertram, *Achillea Ptarmica* L. en Duizendblad, *Achillea millefolium* L. doordringen langzamerhand het heele moeras.

Van de planten, welke tusschen het riet in het hartje van het moeras groeien is mij wegens haar ongenaakbaarheid weinig bekend. Wel ziet men hier en daar groepjes heesters, welke er op wijzen, dat er meerdere aan de oppervlakte tredende plekken zijn.

Langs de kanten kan men echter op verschillende plaatsen tientallen meters ver binnendringen, vooral in dat gedeelte waar de zandgrond vlak aan de oppervlakte ligt. Daar treft men ook nog veel heide aan, *Calluna vulgaris* Salisb., maar vooral Dopheide, *Erica tetralix* L.

Een typisch verschijnsel zag ik ook dit jaar bij een braam. Reeds is hierboven mededeeling gedaan van het gedeeltelijk in asch leggen van het hakhout. Nu zal het velen der lezers wel bekend zijn, dat men de witte strepen bij de bekende kamerplant *Aspidistra elatior* Blume kunstmatig kan bewerkstelligen door de aarde in den pot te vermengen met houtasschen. De door mij bedoelde braam groeide op in met soortgelijke verbrandingsproducten bedekten grond en vertoonde hetzelfde verschijnsel.

Er bevonden zich bladen aan juist half wit

en half groen, andere takjes heel wit, terwijl weer andere bladen droegen, welke schitterend bont geteekend waren. Mogelijk is dit dus door overeenkomstigen invloed veroorzaakt.

De Zonnedaau toont zich bij uitstek geneegen tot het inbeslagnemen van plekken, waar de bovenlaag is weggestoken. Zoo vond ik een plaats enkele vierkante meters groot totaal volgegroeid met exemplaren van *Drosera rotundifolia* L. en *D. intermedia* Hagne.

Het zou ondoenlijk zijn hier een opsomming te geven van alle voorkomende planten, maar ik zal toch op bescheiden wijze trachten den belangstellenden lezer een beeld te geven van de er zich ontplooiende bloemenweelde.

De groep der Labiaten telt er naast de reeds genoemde zeer vele leden, o.a. Raai, *Galeopsis Ladanum* L.; *Mentha aquatica* L. en *M. arvensis* L.; Dauwnetel, *Galeopsis speciosa* Mill.; Stinkende ballote, *Ballota nigra* L.; Wolfspoot, *Lycopus europaeus* L. Vooral deze laatste trekt ook sterk insecten tot zich, evenals de diverse *Epilobium*- en *Senecio*-soorten.

Minder veelvuldig voorkomend is er de Waterbezie, *Comarum palustre* L.; Moeraszoutgras, *Triglochin palustris* L.; Schildvruchteereprijs, *Veronica scutellata* L.; Vrouwenmantel, *Alchemilla vulgaris* L.

Paardestaarten kan men er overal aantreffen. Voor zoover mij bekend: *Equisetum arvense* L., *palustre* L. en *limosum* L.

Van de varens nog te noemen de Koningsvaren, *Osmunda regalis* L. en de Stekelvaren, *Polystichum spinulosum* D.C.

In de weiden langs het moeras: Welriekende orchis, *Platanthera bifolia* Rchb. Handekenskruid, *Orchis latifolia* L. en Keperorchis, *Listera ovata* R. Br., Penningkruid, *Lysimachia Nummularia* L., Zenegroen, *Ajuga reptans* L. en plekken begroeid met Oogentroost, *Euphrasia Odontites* L. en *Vicia*-soorten.

Na deze uiteenzetting wil ik met U van de Moezelerpeel hier in dit Maandblad thans afscheid nemen in de hoop, dat dit artikel heeft mogen bijdragen tot vermeerdering van de liefde tot de Limburgsche Natuur en dat velen zich mogen getrokken gevoelen tot de moerassen in hun eigen omgeving, die voor hen zullen blijken te zijn een wereld op zich zelf vol van harmonie en onvergelykbare schoonheid.